

Matrakçı Nasuh'un Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn Adlı Eserinde Konya Kalesi

Ela Özkan | ORCID: 0000-0003-0105-5014 | elaozkan_42@hotmail.com

Konya, Türkiye

Zekeriya Şimşir | ORCID: 0000-0001-5827-6235 | zsimisir@erbakan.edu.tr

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Konya,
Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/013s3zh21>

Öz

Minyatürler geçmişe ışık tutan, tarihi belgelere görsel nitelik kazandıran en önemli kaynaklardan biridir. Topografik konulu minyatürler ise Osmanlı dönemi minyatür sanatının önemli bir kısmını oluşturmakta olup konu ile ilgili en önemli minyatürlü yazmalardan biri de hiç şüphesiz Matrakçı Nasuh'un Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn isimli eseridir. Matrakçı Nasuh, bu eserinde Kanuni Sultan Süleyman'ın İran seferinde İstanbul'dan hareket ederek Tebriz'e kadar ordunun geçtiği bütün menzillerin fizikî durumunu ve topoğrafyasını tasvir etmiştir. Konya kenti de bu kapsamda minyatürü yapılan menzillerden biridir.

Bu çalışmayla Matrakçı Nasuh'un Konya minyatürünü resmederken konuya yaklaşımı, öncelik verilen öğelerin saptanması, kalenin form, renk, üslup bağlamında tanımlanması ve aynı zamanda sanatçının üslubunun mimariye nasıl yansıdığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca minyatür ayrıntılı olarak tanıtılıp çalışma sonucunda minyatürde yer alan kale ile eldeki bilgiler ışığında kalenin özgün durumu arasında bağlantılar kurularak araştırmada varılan sonuçlar aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Minyatür, Matrakçı Nasuh, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn, Konya, Kale

Atıf Bilgisi

Özkan, Ela.-Şimşir, Zekeriya. "Matrakçı Nasuh'un Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn Adlı Eserinde Konya Kalesi". *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 19 (Aralık 2023), 115-146.

<https://doi.org/10.23897/usad.1411696>

Geliş Tarihi	13.03.2023
Kabul Tarihi	30.10.2023
Yayın Tarihi	29.12.2023
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Etik Beyan	*Bu makale, tarafımdan hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı - Turnitin
Etik Bildirim	usad@selcuk.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Konya Castle in Matrakçı Nasuh's Work Titled *Beyan-i Manazil-i Sefer-i Irakeyn*

Ela Özkan | ORCID: 0000-0003-0105-5014 | elaozkan_42@hotmail.com

Konya, Türkiye

Zekeriya Şimşir | ORCID: 0000-0001-5827-6235 | zsimisir@erbakan.edu.tr

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Konya, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/013s3zh21>

Abstract

Miniatures are one of the significant resources that shed light on past, enhance historical documents with their visual narratives. In specific, topographic miniatures cover a great part of Ottoman miniature art in which *Beyan-i Manazil-i Sefer-i Irakeyn* shortly *Beyan-i Manazil* by Matrakçı Nasuh is undoubtedly among the most prominent illuminated manuscripts regarding this subject. In *Beyan-i Manazil*, Matrakçı Nasuh depicts the topography and geographical features of the route of Suleiman the Magnificent starting from İstanbul to Tabriz which army passed through, during Iran expedition. In this context, Konya province is one of the destinations miniaturized in his book.

In this study, it is aimed to define the approach of Matrakçı Nasuh towards the subject while he was painting his miniatures, to discover his priority factors, to characterize his style in colors and the form of the castle. Additionally, we try to identify how his artistic style is reflected on forming architecture. Besides introducing the miniature in details, the castle depicted in his book will be compared in its original features with the help of existing documents. To conclude our study, results will be shared after establishing significant connections between the castle in his miniature and the original.

Keywords

Miniature, Matrakçı Nasuh, Beyan-i Manazil-i Sefer-i Irakeyn, Iconium, Castle

Citation

Özkan, Ela.-Şimşir, Zekeriya. "Konya Castle in Matrakçı Nasuh's Work Titled Beyan-i Manazil-i Sefer-i Irakeyn". *Journal of Seljuk Studies* 19 (December-2023), 115-146.

<https://doi.org/10.23897/usad.1411696>

Date of Submission	13.03.2023
Date of Acceptance	30.10.2023
Date of Publication	29.12.2023
Peer-Review	Double anonymized - Two External

Ethical Statement	* This article is based on my postgraduate thesis dissertation. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	usad@selcuk.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Minyatür kelimesi, Ortaçağ Avrupası'nda el yazması kitaplarda metin başlarında yer alan, ilk harflerin etrafını süsleyen kırmızı bir toz olan *minium*'dan gelmektedir (Mahir, 2005, s.118; Binark, 1978, s.271). İslâm sanatında kitap sayfalarını süslemek, aynı zamanda yazılı metni açıklamak amacıyla derinlik izlenimi verilmeksizin yapılan resimlere minyatür veya tasvir adı verilmiş, minyatür sanatıyla uğraşan kişilere ise musavvir veya nakkaş denilmiştir (Mahir, 2005, s.118). Diğer bütün sanat dallarında olduğu gibi bu sanat dalı da zaman içerisinde değişen imkân, teknik, yöntem ve üsluplarla birlikte gelişme göstermiştir (Bağcı, Çağman, Renda & Tanındı, 2006, s.14). Minyatürler döneminin kültür, sanat ve yaşam biçimleri gibi birçok unsuru bünyesinde barındıran, tarih belgeleri içerisinde en önemli kaynaklardır.

Minyatürlü ilk yazmaların şekillenmesiyle başlayan Türk-İslâm minyatürü, Selçukluların Anadolu'ya girişiyle birlikte gelişimini devam ettirmiş, özellikle ilk örneklerde Bizans resim sanatının izleri görülürken sonrasında Uygur-Selçuklu tipinde yansıtılan insan figürlerine yer verilmiştir (Mahir, 2005, s.118). Tıp, ilim, Edebiyat gibi alanlarda oldukça önemli eserler ortaya konulan bu dönemde eserin içeriğine göre minyatürlerde; bitki-doğa betimlemeleri, mimari, günlük kullanım eşyaları ile birlikte insan ve hayvan figürleri de yansıtılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı dönemine gelindiğinde ise bütün sanatsal faaliyetler Ehl-i Hiref teşkilatının şemsiyesi altında belirli bir disipline kavuşmuş, bu çatı altında yer alan sanatçıların ürettikleri eserler her alanda uygulanarak sanatsal bir üslubun oluşması sağlanmıştır (Başkan, 2014, s.125). Anadolu ve komşu coğrafyalardan etkilenen Osmanlı minyatüründe (Başkan, 2014, s.126) saray hayatı ve tarihi olayların yoğun olarak işlendiği görülmektedir. Özellikle Klasik Osmanlı döneminde sanatsal faaliyetlerin hız kazanmasıyla minyatür sanatı da ön plana çıkmış, sultanların ilgisi ve katkılarıyla zenginleşen bu sanat kendi içerisinde pek çok konu başlığına ayrılmıştır. Bu başlıkların en dikkat çekicilerinden olan doğa ve kent görünümleri de ortaya konan eserlerle bağlantılı olarak Osmanlı resim sanatında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Topografik minyatürlerde pek çok mimari yapı bulunmakla birlikte kalelere de sık sık yer verilmiştir. Kaleler; stratejik mevkiiler ve kentlerin korunmasını sağlamak amacıyla inşa edilen birincil mimari yapılardandır. Tarihi oldukça eskiye dayanan bu mimari yapılar asırlar boyunca kentlerin ve insanların savunulmasına katkı sağlamıştır. Bu bağlamda *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn*' de yer alan mimari tasvirler içerisinde kale mimarisi ayrı bir yere sahiptir. Kentlerin fiziki durumu ve peyzajının yanı sıra kalelerin mimari özellikleri ve dönemi içerisindeki durumunu algılama açısından bu eser oldukça önemlidir.

Matrakçı Nasuh ve *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn*

Doğum tarihi kesin olarak tespit edilemeyen Matrakçı Nasuh'un tam adı *Nasuh b. Abdullah (Karagöz) es-Silâhî el-Matrâkî el-Bosnâvî*'dir (Unat, 2016, s.18). Matematik alanındaki ilk eseri olan *Cemâlü'l-Küttâb ve Kemâlü'l-Hüssâb*'da kendini hem *Nasuh b. Abdullah* hem de *Nasuh b. Karagöz* olarak tanıtan sanatçı, *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn* isimli eserinin giriş kısmında ismini *Nasuh es-Silâhî eş-şehîr bi-Matrâkî* şeklinde zikretmektedir (Nasûhü's-

Silâhî (Matrakçı), 2014, s.1-10). İsminde yer alan Bosnavî nisbesinden dolayı Bosnalı olduğu düşünülen Nasuh'un, devşirme olduğu yönünde bilgiler bulunmakla beraber Aşık Çelebi'nin aktardığına göre Enderun'da eğitim görmüş, II. Bayezid döneminde Enderun'da eğitim veren Hoca Sâî'den dersler alan sanatçı, aynı zamanda iyi bir silahşor olarak da ünlenmiştir. Matrak adı verilen değnek ve sopalarla oynanan bir savaş oyununu icat etmesiyle birlikte Matrakçı unvânını kazanmıştır (Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı), 2014, s.2-3).

Nasuh, 1517 tarihli *Cemâlû'l-Küttâb ve Kemâlû'l-Hüssâb* adlı ilk eserini matematik üzerine yazmış olup, kitabını iki bölüm halinde tasarlayarak içeriğinde rakamlar, dört işlem, kesirler gibi matematiksel konuları işlemiştir. Nasuh'un kaleme aldığı bir diğer eseri ise içerisinde silahşorluğa dair bilgilerin yer aldığı 1529 tarihli *Tuhfetü'l-Guzât*'tır. Tek bir nüshası bulunan, beş bölüm halinde yazılan eserde ok, kılıç, kalkan, at talimi gibi askeri konular hakkında bilgiler vermiştir. Matrakçı Nasuh'un matematiğe dair yazdığı ikinci bir eseri ise *Umdetü'l-Hisâb*'dır. Bu eser ilk yazdığı matematikle ilgili eserin üzerine yaptığı ilaveleri ihtivâ etmektedir. Nasuh'un en önemli eseri olan *Süleymannâme* isimli eseri ise tarih konuludur. İki aşamalı olarak tasarlanan, 1537-38 yıllarında yazıldığı bilinen ilk yazma; Kanuni Sultan Süleyman'ın cülusuyla başlayarak, Korfu Seferi'ne kadar geçen tarihi süreç hakkında bilgiler vermektedir. Eserin ikinci bölümünü içeren yazma ise 1543-55 yılları arasında meydana gelen tarihi olayları içermektedir. *Târih-i Feth-i Şikloş ve Estergon ve Istûnibelgrâd* adlı eserinde ise Süleymannâme'deki 1542-43 yıllarında yaşanan tarihi olaylara yer vermiştir. İçerisinde Matrakçı Nasuh'un çizmiş olduğu 32 adet minyatür bulunan yazma bizzat sultan için hazırlanmıştır. Matrakçı Nasuh'un *Mecmâu't-Tevârîh* adlı eserinin Osmanlı tarihini anlatan son kısmından sadece II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim devirleri hakkında bilgi veren anonim bir yazma ile Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Revan kısmında II. Bayezid devri olaylarını içeren bir nüshası bulunmakta olup içerisinde minyatürler yer almaktadır (Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı), 2014, s.2-21).

Matrakçı Nasuh'un en gözde eserlerinden olan ve araştırmanın içeriğinin bulunduğu *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn*; Kânûnî Sultan Süleyman'ın 1533-36 yılları arasında Safevi Devleti üzerine düzenlemiş olduğu seferi¹ anlatmaktadır (Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı), 2014, s.31). İçerisinde 90 sayfalık bir metin ile 107 adet minyatür bulunan eserin minyatürleri bizzat Matrakçı Nasuh tarafından yapılmıştır (Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı), 2014, s.10). 16. yüzyılda bazı Anadolu ve İslâm şehirlerinin durumunu görsel olarak algılamayı sağlayan bu eser İstanbul'dan başlayarak Tebriz üzerinden Bağdat'a giden yol üzerinde bulunan menzilleri içermektedir (Resim 1). İstanbul, Hereke, İzmit, İznik, Kütahya, Konya, Niğde, Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum, Tebriz, Bağdat, Bitlis, Diyarbakır, Halep, Adana, Eskişehir gibi önemli kentler, buldukları tabiat ortamı içerisinde mimari yapılarıyla birlikte

¹Kânûnî Sultan Süleyman 1533 yılında Irakeyn Seferi için hazırlıklara başlamış, Vezîriâzam İbrahim Paşa'yı önden göndermiş (21 Ekim 1533), aynı senenin Aralık ayında Halep'e varan İbrahim Paşa, 1534 yılının Mayıs ayında Diyarbakır'a oradan da Tebriz'e ulaşmıştır. 14 Haziran 1534'te Üsküdar'dan harekete geçen Kânûnî önce Erzurum'a oradan da 28 Eylül'de Tebriz'e ulaşmıştır. (Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Emecen, 1999, s.116)

resmedilmiştir. Eser, Albert Gabriel, Franz Taeschner gibi araştırmacılar tarafından incelenmiş, içerisinde yer alan minyatürlerle ilgili bilgiler verilmiştir (Gabriel, 1928, s.328-345; Taeschner, 1923, s.31-88).

Beyân-ı Menâzil; seferin başlaması ve ordunun harekete geçişini anlatan bir giriş bölümüyle başlar. Sonrasında sefer boyunca uğranılan ve fethedilen bölgelerin isimleri ve çizimleri aktarılır². Matrakçı Nasuh ele aldığı şehirleri Ekâlîm-i Seb'a olarak adlandırdığı yedi iklim bölgesine ayırmış, sonrasında bu iklim bölgelerine dahil olan şehir ve bölgelerin isimlerini vermiştir (Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı), 2014, s.38-40). Topografik bir harita niteliği taşıyan minyatürler ise 16. yüzyıl şehirlerinin dörtgen bir alan üzerine sığdırılmış yansımaları şeklindedir. Şehirler, kasabalar, kaleler, köyler, mevkiiler, hanlar, köprüler, dağlar, göl ve nehirler isimleriyle birlikte betimlenmiştir.

Hem tarihi hem de coğrafi açıdan büyük bir öneme sahip olan Beyân-ı Menâzil şüphesiz çok farklı bilim dallarındaki araştırmacılara kaynaklık eden eşsiz bir eser niteliğindedir.

Kale Mimarisi ve Türklerde Kale Mimarisinin Gelişimi

İnsanoğlu yeryüzüne ayak bastığı ilk andan itibaren yaşadığı çevreye karşı kendini koruma içgüdüğü geliştirmiş ve bu duygudan hareketle yaşamını sürdürebileceği ve kendini koruyabileceği müstahkem mekân arayışları içine girmiştir. İlk insanların mağaralarda yaşamlarını devam ettirdiği bilinirken sonrasında ortaya çıkan topluluklar göçebe ve yerleşik yaşam tarzlarını benimsemiş ve birbirleriyle etkileşim içerisine girerek yeni yerleşik düzenler ve kent modelleri ortaya koymuşlardır.

Kentleşmenin bir sonucu olarak kurulan yerleşim yerlerinin güvenliğini sağlamak üzere etrafını surlar ve kaleler ile korunaklı hale getirme zarureti hâsıl olmuştur. Stratejik bir yeri, bir geçidi korumak amacıyla inşa edilen askerî bir yapı olan surlar, genellikle mazgallı olup, kenti kuşatarak himâyeyi sağlamaktaydı (Sözen & Tanyeli, 2010, s.285). Kaleler ise düşman saldırılarını engellemek amacıyla yapılmış, burçlar, kuleler ve duvarlardan oluşan müstahkem yapılarıdır (Sözen & Tanyeli, 2010, s.154). İnşa edilecekleri topografyaya göre planı şekillendirilen kaleler, genellikle ana yol, kavşak noktaları, geçit ve boğaz gibi stratejik noktalarda konumlandırılıyordu (Eyice, 2001, s.234). Kale inşası için uygun yerler seçilirken; gözlem için elverişli olması, uzun sürebilecek olan kuşatmalarda su ihtiyacının kolayca karşılanabileceği bir su kaynağına yakın olması, olağanüstü durumlarda askerin kolay hareket etmesini sağlayan ve giriş-çıkışı kolaylaştıracak bir plana sahip olması gibi sebepler göz önünde bulunduruluyordu (Parlak, 2010, s.39) (Çizim 1).

Kaleler, genel itibariyle sürekli bir sur duvarı ve belirli aralıklarla duvarlara yerleştirilmiş burçlardan oluşuyordu. Sur duvarları topografyaya göre şekillendirilirken, burçlar da daire, kare veya çokgen formlarda yapılabiliyordu. Kale ve sur duvarlarının üst

²Minyatürlerin sefer esnasında çizildiği kesindir, ancak ordu ile birlikte sürekli hareket halindeyken tüm teferruatıyla çizilip renklendirilmeleri oldukça zor olduğundan seferde menzillerin bir eskizi çizilip sonrasında detaylar işlenip renklendirme yapılmış olma ihtimali de bulunmaktadır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yurdaydın, 1963, s.13)

kısımında mazgallardan oluşan “barbata” adı verilen korunma bölümleri bulunurken (Sözen & Tanyeli, 2010, s.45) duvarlar üzerinde de hareket etmeyi kolaylaştıracak düz seğirdim yolları yer alıyordu (Çizim 2). Kale istihkâmını sağlamak için duvarların dış kısımlarına su hendekleri kazılıp, girişlerine hem korunmayı sağlamak hem de hendek üzerinden geçişi kolaylaştırmak amacıyla iner-kalkar (müteharrık) ahşap kapılar yapılıyordu (Boran, 2002, s.1307) (Resim 2-3, Çizim 3-4). Surların üst kesimlerinde sura yaklaşan düşmanları püskürtmek amacıyla taş, ok, ateş fırlatmak için yapılmış “senkendaz”³ adı verilen kuleler bulunuyor, güvenliği artırmak amacıyla mevcut surun dışına “dış sur” adı verilen ikinci bir sur yapısı da yapılabiliyordu. Kale surları, zamanının savaş aletlerine mukavemet gösterebilecek şekilde taş, bazen de tuğla malzemededen, zaman zaman taş ve tuğla birlikteliği ile aynı zamanda direncini artırmak için horasan harcı kullanılarak inşa ediliyordu (Sevgen, 1959, s.7) (Çizim 5).

Kaleler genellikle dış kale, iç kale ve Ahmedek olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Dış kale; bütün bir şehri, iç kale ve ahmedek yapısını da içerisine alan bir savunma yapısıyken, iç kale şehrin en yüksek kesiminde, hükümdar sarayının, yönetici konutlarının, cami ve darphane gibi birimlerin bulunduğu özel bir konuma sahiptir (Boran, 2002, s.1307). Dış sura bitişik olarak konumlanan ahmedek ise şehrin savunmasını destekleyen, belli bir askeri birliği barındıran kışla niteliğindedir (Tanyeli, 1987, s.152). Kentler iç kale etrafında şekillenirken ahmedek ve dış kale bazı şehirlerde bulunmamaktadır (Boran, 1999, s.347).

Başlangıcı Neolitik Döneme kadar uzanan yerleşik yaşam düzeni zamanla Türk topluluklarınca da benimsenmiş ve zaman içerisinde değişen ekonomik, sosyal, kültürel, coğrafi, topografik pek çok sebebe paralel olarak gelişme göstermiştir. İslamiyet'ten önce kurulan Orta Asya Türk kentinde yer alan mekânsal unsurlar içerisinde; hükümdar sarayı ve önemli devlet adamlarının konutlarının bulunduğu suni bir tepe üzerinde konumlanan *orduğ* (iç kale), iç kale dışında kalan, halkın konutlarını barındıran, etrafı surlarla çevrelenmiş *balık* (kent) ve ticarî faaliyetlerin rahat yürütülebilmesi için kent dışında konumlanan pazar alanlarının oluşturduğu *kıy* (dış kent) adı verilen yapılar bulunmaktaydı (Özcan, 2005, s.61-62) (Çizim 6).

İslâm hâkimiyeti altına alınan topraklarda ise şehirleşme faaliyetleri çok hızlı gelişmiş, İslâm şehrini kurmanın yanı sıra şehri korumak da en mühim faaliyet olmuş, fethedilen ve yeniden kurulan şehirler; duvarlar, surlar, hendekler, kanallar, ribatlar, kaleler ve hatta sık ağaçlarla tahkim edilip korunmaya çalışılmıştır (Çizim 7).

Büyük Selçuklu döneminde Merv, İsfahan, Nişabur, Rey gibi şehirlerin etrafı surlarla çevrelenmiş, kentin iç kısımlarına çok sayıda kale eklenmiş, kentlerin genişlemesi ve savunma ihtiyacının artması birden fazla kalenin inşasını gerektirmiştir. İç kesimlerdeki bu

³Kale duvarlarının ve surların en yüksek kesiminde dışa doğru çıkıntı yapan ve zeminindeki bir delikten saldırganlara taş atılıp kaynar yağ dökülen cumba biçiminde bir mimari öğedir (bk. Sözen & Tanyeli, 2010, s.273).

kaleler çoğu zaman birbirini içine alacak şekilde ve yakın mesafelerde konumlanmıştı (Sayan, 2004, s.223-224) (Çizim 8).

Türklerin Anadolu'ya girişi ile beraber şehirler imar edilirken diğer yandan surlar ve kaleler de ya onarılarak kullanılmaya devam edilmiş veya yeniden inşa edilmiştir (Aslanapa, 1989, s.300). 12. yüzyılda Anadolu'da Türk yerleşiminin hız kazanmasıyla yeni yapı ihyası ve tamiri de artmış, kentleşme sisteminde değişiklikler yapılmıştır. Anadolu Selçuklu döneminden itibaren ticaret hayatının canlanmasıyla kervanların şehirlere giriş-çıkışını kolaylaştırmak için dış kale yerine iç kale yapımına önem verilmiş ancak stratejik bölgelerde yer alan kentler yine dış kalelerle tahkim edilmiştir (Boran, 1999, s.348).

Osmanlı döneminde ise önceki devirlere ait kentlerin büyük çoğunluğu iskân edilmiş, savunma yapıları bağlamında da daha evvel yapılmış kale yapıları onarılıp kullanılmış, bunun yanında yeni kaleler de inşa edilmiştir. Bu yapılar içerisinde en dikkat çekenini ise hisarlardır (Çizim 9). Boğazlardaki hâkimiyeti kuvvetlendirmek ve desteklemek amacıyla inşa edilen bu küçük kaleler Türklerde savunma mimarisinin gelişmesine de büyük katkı sağlamıştır.

17. ve 19. yüzyıl arasındaki süreçte kale dışında kalan bölgelerde varoşların artması, surların önemini yitirmesine neden olmuş, kale yapıları da ateşli silahların artmasıyla yerleşim birimlerini korunamaz hale getirmiştir (Kejanlı, 2010, s.296). Sonraki süreçte konutlaşmanın hızlanması sur ve kalelerin yıkılmasına neden olmuş, 20. yüzyıl modernleşmesiyle birlikte elde kalan yapılar tarihi eser statüsünde koruma altına alınmıştır.

Konya Kalesi

İnsanoğlu yerleşik düzene geçişle birlikte yaşadığı kentleri güvence altına almayı istemiştir. Konya yakınlarındaki Çatalhöyük'ün de Erken Neolitik Dönemde bir savunma sisteminin bulunduğu bilinmektedir (Karauğuz & Kunt, 2004, s.1). Tarihi oldukça eskiye dayanan Konya'da İlkçağlardan itibaren yerleşim izlerine rastlanmıştır (Baykara, 2002, s.182). İç kale, ahmedek ve bir de dış kaleye sahip olduğu bilinen şehir (Çizim 10); 1221 yılına kadar bir açık kent olarak iskân görmüş, kentin etrafı bu tarihten sonra surlarla çevrilmiş (Tanyeli, 1987, s.53), Alaeddin Keykubad dönemine kadar dairevi planlı bir iç kale yapısı (Küçükdağ, Arabacı & Yenice, 2020, s.25) ile korunan şehre bu dönemde bir de dış sur eklenmiştir (Önder, 1962, s.46).

Konya kaleleri hakkında detaylı bilgiler veren İbrahim Hakkı Konyalı (1964, s.125-130); İç Kalenin içerisinde bir saray yapısını barındırdığını, oldukça kalın olan kale duvarlarının muntazam kesme taşlarla yapıldığını ve önünde bir hendek bulunduğunu, Friedrich Sarre'den alıntı yaparak kalenin 42 burcunun olduğunu ve kale duvarlarının güney ve doğusunda da altı kapısının bulunduğunu aktarmaktadır. Konya'nın bir iç kalesi bulunduğunu konusundaki şüpheli yaklaşımlara karşı kesinlikle bir iç kalesinin bulunduğunu vurgulayarak iç kalenin farklı zamanlarda yıktırılıp tekrar yapıldığını belirtmektedir (Konyalı, 1964, s.129-130). Yine Sarre'nin aktardığına göre şehrin ortasında suni görünümlü bir tepeyi çevreleyen kale; Alaeddin Camii ile birlikte pek çok mimari yapıyı barındırmaktadır. Bunlardan en önemlisi şüphesiz saray yapısıdır. Saraydan geriye kalan

son bakiye ise iki katlı, şahnişinli II. Kılıçarslan Köşkü olup, tuğladan yapılmış olan bu köşkün alt kısmı kerpiçten yekpare duvar şeklinde örülüp, ön tarafına ise iki niş açılıp buralara oturur vaziyette iki aslan heykeli yerleştirilmiştir. Köşkün üst katı ise dört köşeli bir mekân şeklinde olup burası da dıştan üç yönden konsollar üzerine oturtulmuş bir şahnişinle çevrelenmiştir. Köşkün barındırdığı çini ve alçı duvar süslemeleri ile yapılmış olan bezemeler de ayrıca önem arz etmektedir (Sarre, 1989, s.2-6).

Çevresi yaklaşık olarak 5-6 km, yüksekliği 18 m'yi bulan kesme taştan inşa edilmiş olan dış surlar ise her 40 metrede bir tane olmak üzere toplam 140 adet burçla donatılmıştır (Önge, 1988, s.50). Mehmet Önder'in (1962, s.44) aktardığına göre düzensiz dairevi bir plana sahip olan dış kalenin farklı yönlere açılan ve belirli mesafelerle yerleştirilmiş 12 kapısı bulunmaktaydı (Çizim 11). Kalenin Larende, Çeşme, Ertaş ve Yeni kapı isimleriyle anılan 4 kapısı ile birkaç burcu bizzat Sultan tarafından, diğerleri ise emirler tarafından yaptırılmıştı (Önder, 1962, s.50). Kale surları üzerine kitabeler ve oldukça büyük, bir kısmı devşirme olan figürlü taş süslemeler yerleştirilmiştir. 19. yüzyılda şehri ziyaret eden Fransız seyyah Clément Huart (1978, s.92-102) dış surların tamamen yok olduğunu, surlardan alınan kesme taşların Hükümet Konağı ve başka yapıların inşasında kullanıldığını aktarmaktadır.

Kent savunmasına Selçukluların getirdiği bir yenilik olan ahmedekin en belirgin örneği de Konya'da yer almaktadır. 1213'te İzzeddin Keykavus tarafından yaptırılan ve günümüzde Zindankale katlı otoparkının bulunduğu bölgede yer alan Ahmedek dış kaleye içten bitişik olacak şekilde konumlandırılmıştı (Küçükdağ, Arabacı & Yenice, 2020, s.5). Hazine ve değerli eşyaların saklandığı bu stratejik yapı içerisinde hapishane ve silah depoları da yer alıyordu (Küçükdağ, 2004, s.19; Küçükdağ & Arabacı, 2016, s.230). Çok katlı olarak yapıldığı muhtemel olan kalenin etrafı hendeklerle çevrili olup iç kısmına geçiş ahşap bir köprü ile sağlanıyordu (Küçükdağ & Arabacı, 2016, s.230). Yusuf Küçükdağ'ın (2004, s.15) tespitlerine göre 6 köşesinde 6 kulesi olan bu yapı 1766 yılında gayet sağlam durumdayken 1842 yılında harap olmaya başlamış ve 20. yüzyılda sağlam kalan birkaç kalıntısı da yok olmuştur (Küçükdağ & Arabacı, 2016, s. 230-231).

Matrakçı Nasuh'un Gözünden Konya Şehri ve Kalesi

Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn isimli eserin 17a varak numaralı sayfasında yer alan Konya minyatürünün tasarımında üç aşamalı bir uygulamaya gidildiği görülmektedir. Alttan üste doğru dikey bir eksenle düzenlenen, açık sarı, yeşil ve turkuaz renklerinin yoğun olarak kullanıldığı minyatürde; en üstte Büyük ve Küçük Gevale Kaleleri ile ikisinin arasında Germük Beli, ortada bir dış kale içerisinde Konya şehri ve en altta ise sur dışında kalmış Mevlana Dergâhı ile birkaç yapı resmedilmiştir (Resim 4). Nasuh Konya'ya doğudan bakarak resmetmiş, bütün yapılar doğuya yönelmiş olarak betimlenmiştir. Birbirinden farklı yeşil bitkiler, çiçek açmış ağaçlar, dağlar ve doğa görünümleri ile minyatür zenginleştirilmiştir.

Minyatürde, içerisinde barındırdığı yapılarla birlikte şehrin dış kalesi tasvir edilmiştir (Çizim 12). Kareye yakın dikdörtgen biçiminde çizilen sur duvarlarından doğuda yer alanı ön cepheden, batı, kuzey ve güneyde yer alanlar ise iç cepheden çizilmiştir. Doğu ve batı yönlerde yer alan kapılar cephe ekseninde verilmeyip hafif kuzeye kaydırılmış, kuzey ve

güneydeki kapılar ise cephe aksında işlenmiştir. Yanlardaki sur duvarları üzerinde yer alan burçlar ve kapılar hafif yana yatık verilerek ufakta olsa bir perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır. 32 burcunun olduğu görülen surlar barbatarla kuşatılmış olup, her cephenin ortasında birer tane olmak üzere toplam 4 kapılı olarak betimlenmiştir (Resim 5).

Orijinal kalenin aksine minyatürde yer alan dış kale oldukça düzgün, dörtgen bir plana sahiptir. Bahsi geçen 12 kapıdan sadece 4 tanesi, burçlardan da sadece 32 tanesi minyatüre yansıtılmıştır. Burada yer alan kapıların kalenin orijinalinde de dört ana yönde konumlanan Larende, Aksaray, Ertaş (Halkabegüş) ve İstanbul kapısı olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca minyatürde Konya kentinin önemli birer unsuru olan iç kale ve Ahmedek yapılarına ilişkin bir emare de yer almamaktadır. Gri renkli olarak betimlenen sur duvarları kesme taştan yapılmış, özgün duvarlarla özdeş olacak şekilde aktarılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir.

Minyatürün en üst kısmında engebeli iki tepe üzerinde ve bitki örtüsü içerisinde Konyalıların Büyük Takkeli (Karaburgalı) ve Küçük Takkeli olarak adlandırdığı Büyük Gevale ve Küçük Gevale Kaleleri yer almaktadır. Minyatür üzerinde “Germük Beli” şeklinde yazı ile belirtilen iki dağın eteklerinden çıkan bir su kaynağının şehre, aşağıya doğru aktığı görülmektedir. Gevale Kaleleri'nin surları, üzerinde yer aldıkları tepelerin formuna uygun olacak şekilde çokgen bir plan sergilemektedir (Resim 6). Her açıdan aynı resmedilen kaleler altı köşesinde birer tane olacak şekilde toplam 6 adet burca sahiptir. Kısmen perspektif göz önünde bulundurularak betimlenen kalelerin içerisinde de küçük mekânlar göze çarpmaktadır. Kale üzerinde herhangi bir kapı açıklığı da görülmemektedir. İbrahim Hakkı Konyalı (1964, s.170) Gevale Kaleleri'nin planının tepelerin doğal şekline uyumlu olacak şekilde tasarlandığını, duvarların ise yine topografyaya bağlı olarak çeşitli yerlerde 1, 2 veya 3 katlı olarak örüldüğünü belirtmektedir. Kalede yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkartılan sur duvarları da bunu desteklemektedir.

Küçük Gevale'nin alt kısmındaki tepenin eteklerinde şehre nazır, tek mekân olarak işlenmiş, Filobat Sarayı olduğu tahmin edilen (Çaycı & Şimşir, 2021, s.353) yapı yer almaktadır (Resim 7). Şahabettin Uzluk ise Filobat (Felekabad) Sarayı'nın minyatürdeki konumu ile ilgili farklı bir görüş ileri sürmektedir. Uzluk, doğu kapısının girişinde karşılıklı yer alan iki revaklı yapı ve sur duvarına paralel olarak konumlanmış üçüncü revaklı yapının Felekabad Sarayı olduğunu savunmaktadır (Uzluk, 1970, s.377) (Resim 8). Ancak yapılan son araştırmalarla bu yapının bugünkü Selçuklu İlçesi, Sarayköy Mahallesinde olduğu tespit edilmiştir (Çaycı & Şimşir, 2021, s.357-359).

Ortada yer alan ve Konya şehrinin dış suru içerisindeki önemli mimari eserleri gösteren minyatürde; dörtgen formulu olarak tasarlanan kale içerisindeki yapılar hiyerarşik bir düzen içerisinde, birbirinin görünümünü kapatmayacak şekilde, üst üste yerleştirilerek ön cepheden tasvir edilmiştir. Üst örtülerinin ise birkaç kubbeli ve konik örtülü yapının dışında düz dam şeklinde betimlendiği görülmektedir. Sur içindeki yerleşimin merkezinde yer alan kule formulu, üst kısımları konik külahlı örtülü iki yapının, üst katlarında cumba şeklinde taşıntı yapan birer şahnişin bulunmasından dolayı II. Kılıçarslan Köşkü ve Konya Müzesi'nin 2015 yılında yaptığı kazı çalışmaları sonucu bakıyeleri tespit edilen ikinci köşk

yapısı olabileceği düşünülmektedir (Çelebi, 2021, s.255-265). İki kule arasında yer alan 6 gözlü bir revaka sahip, bilinen eserlerle birebir eşleştirmenin mümkün olmadığı üç katmanlı yapının, Devlethanenin diğer mekânları olabileceği gibi Alaeddin Camii veya Alaeddin Tepesi'nde varlığı bilinen kiliselere ait bir kule olması da muhtemeldir (Resim 9). Yine sur içinde yer alan iki adet çifte şerefeli yapıdan sol altta yer alan, minaresinin birinci gövdesindeki eşkenar dörtgenlerden oluşan tuğla desenleri göz önüne alınarak İnce Minareli Medrese'nin birinci gövdesindeki prizmatik sırlı tuğlalarla oluşturulan geometrik deseni çağrıştırdığından söz konusu yapı olabileceği düşünülebilir (Resim 10). Köşkerin hemen altında bulunan çift şerefeli minareye sahip diğer yapının ise günümüze yalnız birinci şerefesi kalmış olan Hatuniye Mescidi olma olasılığı bulunmaktadır (Atçeken, 1996, s.215; Başar, 1997, s.131) (Resim 11).

En aşağıda ise diğer bütün yapıları gölgede bırakacak şekilde büyük ve ihtişamlı bir şekilde çizilmiş, anıt eserler içinde en belirgin olan, yeşil kubbesiyle birlikte Mevlâna Dergâhı yer almaktadır (Resim 12). Ayrıca resmin altına "*Mevlâna Hazret-i Molla Hünkâr*" şeklinde yazı ile kayıt düşülerek Mevlâna Dergâhı olduğu belirtilmiştir. Mevlâna'ya açılan doğu sur duvarı üzerinde yer alan kapının Aksaray Kapısı, minyatürde görülen, yan yana konumlanmış iki kubbeli yapının ise Semahane ve Mescit kısımları olma ihtimali vardır (Karpuz, 2004, s.450). Ayrıca avludaki şadırvan da net olarak görülmektedir. Dergâhın hemen sol tarafında bir cami/mescit ile birlikte sivil yapılar yer almaktadır. Şahabettin Uzlu buradaki yapılarla ilgili de tespitlerde bulunmuş, Dergâhın solundaki yapıyı Türbe Hamamı, en uç kısımda yer alan tek minareli yapıyı ise Sincari Mescidi olarak kabul etmiştir. Ancak bu tespitlerin de doğruluğu kesin değildir (Uzlu, 1970, s.375-376).

Üstte güneş sur duvarı ve nehir arasında kalan kısımda ise kubbeli iki türbe betimlenmiştir (Akın, 2015, s.54). Kentte gerek sur içi ve gerekse sur dışında Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait türbeler bulunmasına rağmen Matrakçı Nasuh sur dışındaki söz konusu türbeleri genel itibarıyla Osmanlı türbelerinin mimari formlarını yansıtabilecek biçimde tasvir etmiştir.

Sonuç

Matrakçı Nasuh'un Kânûnî Sultan Süleyman'ın 1533-36 yılları arasında Safevi Devleti üzerine düzenlemiş olduğu seferi anlatan *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn* isimli eserinde tasvir ettiği Konya minyatürü, şehrin söz konusu tarihlerdeki fiziki durumunu ve dokusunu yansıtan en eski görsel belge olması açısından önem arz etmektedir.

Nasuh, Konya minyatüründe hem sur içerisinde hem de sur dışında yer alan ve önemli gördüğü cami, medrese ve türbe gibi yapıları diğer yapılardan daha büyük ve ihtişamlı olarak çizmiş, şehrin mimari dokusunu aktarmaya çalışmış, bu yapıların minare ve kubbelerini süslemeli olarak yansıtip yapıları ön plana çıkarmayı amaçlamıştır. Mevlâna Dergâhı dışındaki türbeleri daha küçük ölçekli ve kubbeli mekânlar olarak ele almış, bağımsız olarak betimlenen türbelerin üzerini sade kubbelerle kapatmıştır.

Sanatçı çizdiği mimari yapılar için işleve göre genel bir form belirlemiş ve minyatürlerinde çoğunlukla belirlediği formları tekrarlamıştır. Çeşitli bitkiler, hayvanlar ve su yapıları içerisinde dış hatları belirgin bir mimari mekân algısı oluşturup, bu hatların

içerisini ele aldığı kentte yaptığı gözlemler ışığında farklı işlevli pek çok yapıyla doldurmuştur. Ele alınan minyatürde dikdörtgen formlu, revaklı, düz damlı olarak resmedilmiş çok sayıda yapı yer almaktadır. Birbirlerine oldukça benzer bir forma sahip; dariüşşifa, medrese veya bedesten olma olasılığı yüksek bu yapıların yanı sıra, bunlardan daha küçük ve sade olarak tasarlanmış ve halkın ikamet ettiği düz damlı konutların da kompozisyonun büyük bir kısmını oluşturduğu gözlemlenmektedir. Bazen bağımsız olarak bazen de arkalı önlü veya yan yana bitişik şekilde verilen konutlar genel itibariyle dikdörtgen planlı olarak tasvir edilmiştir.

Yapılar genel olarak kare veya dikdörtgen planlı olarak gösterilmiş, yapıların üzerini örten kubbeler ise yarım daire, konik formlu vb. farklı şekillerde şehrin genel mimarisini yansıtacak tarzda işlenmiştir.

Mimari tonlamaya bakıldığında sur duvarları hafif kirli açık gri, şehri oluşturan diğer yapılar ise sarı, turuncu, gri ve yeşil ağırlıklı tonlarla renklendirilmiştir.

Genel olarak yoğun bir süsleme programına sahip olmayan minyatürde estetik unsurların dini yapılarda daha sık kullanıldığı görülmektedir. Yapıların duvarları sağır nişlerle hareketlendirilirken esas hareketlilik minare ve kubbelerle sağlanmaya çalışılmıştır. Kubbeler konik, mukarnaslı bir şekilde veya yaldızlı olarak betimlenerek yapılara estetik bir görünüş kazandırılmıştır.

Kalede ise hareketlilik direkt olarak mimari öğelerin kendisiyle; yani kalenin mimari elemanları olan barbata, burç, kule ve kapılarla sağlanmaya çalışılmıştır. Orijinalde oldukça süslü olarak inşa edilen Konya Kalesi minyatürde oldukça yalın işlenmiştir.

Belirli kriterler göz önünde bulundurularak bir araya getirilen ve bir bütün oluşturan bu mimari mekânlar Konya şehrinin genel görünümünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Tam anlamıyla özgün mimariyle bire bir bağdaşmayan bu eser sefer sırasında uğranılan kenti en yüzeysel şekliyle ve en çok göze çarpan yapılarıyla birlikte algılamamızı sağlamaktadır.

Matrakçı Nasuh'un minyatürlerine bakıldığında esas amacın; kentin bulunduğu doğal ortam içerisindeki mimari mekânları betimlemek ve bu mimari mekânların birbirleriyle ve doğayla olan ilişkisini ele alarak şehrin genel bir silüetini çizebilmek olduğu görülmektedir. Sanatçı buna istinaden şehirleri oluşturan unsurları belli kalıplara oturtmuş ve bu çerçevede minyatürleri tamamlamıştır.

Nasuh'un minyatürleri hakkında pek çok çalışma ve düşünce ortaya atılmış, minyatürlerde yer alan öğelerin görünüş ve konum bakımından doğruluğu tartışma konusu olmuştur. Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta, sanatçının kentleri tasvir etmedeki amacı olmalıdır. Minyatürlerin bir sefer esnasında çizilmesi aynı zamanda sanatçının şehri hangi açılardan gözlemlemiş olduğu değerlendirme yaparken esas alınması gereken konular olmalıdır. Diğer taraftan göz ardı edilmemesi gereken husus da minyatürü yapan nakkaşların/musavvirlerin tabiatı var olan insan, eşya ve mimariyi olduğu gibi değil, tahayyül ettiği gibi tasvir etmeleri hususudur. Buna istinaden Matrakçı'nın çizimlerini yapıların özgün durumlarıyla birebir ilişkilendirmek güçtür. Minyatürler o dönemde çekilmiş bir fotoğraf gibi değerlendirilemez. Matrakçı Nasuh'un ilk

ve esas amacı menzilleri askeri bir gözle, genel bir bakış açısıyla aktarmaktır. Şehirleri parça parça ele almaktansa bir bütün olarak yansıtmayı tercih etmiş, sefer sırasında veya sonrasında yardımcı görsel bir kaynak olabilecek şekilde resmetmiştir. Kenti genel hatlarıyla, nokta atışı mekânlarıyla beraber kendince kurguladığı bir stilizasyonla aktarmıştır.

Kaleleri de bu perspektiften yansıtan sanatçı Konya Kalesi'ni de orijinal planına benzer bir şekilde resmetmemiştir. Şehrin mimari yapılarına bakarak içerisine en rahat şekilde yerleştirebileceği bir form belirlemiştir. Kalede yer alan burç, kule ve kapı gibi donanımları da gerçek rakam ve formlarıyla yansıtmamış, varlıklarını belli edecek şekilde, belirli sayılarda ele almıştır. Nasuh, Konya Kalesi dışındaki diğer kent kalelerinin kapılarını da yine dört ana yönde, dört adet tasvir etmiştir. Kapıları dört ana yönde birer tane açarak bu ana akslarda önemli kapıların bulunduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Kalenin belli kurallar çerçevesinde çizilmesi, bakan kişinin kalenin hangi malzemeden yapıldığını, hangi unsurlarla tahkim edildiğini anlamasını kolaylaştırmaktadır.

Bu açılardan bakıldığında minyatürde yer alan yapıların ve özellikle kalenin tamamen yanlış tasvir edildiğini söylemek doğru değildir. Özellikle şehrin merkezindeki kalenin, stratejik konuma sahip Takkeli Dağ'daki Gevale Kalesinin ve Mevlâna Dergâhı'nın konumu (su kaynakları ve dağlar ile ilişkisi bağlamında) oldukça doğru sonuçlar vermektedir. Tasvirlerin tamamı geçmişte aydınlatan, günümüzdeki çalışmalara yön veren, yol gösterici birer kaynak niteliğindedir.

Tarih boyunca kentlerin en önemli savunma yapıları olan kalelerin 16. yüzyıldaki durumu, diğer taraftan şehirlerin fiziki durumu, kent dokusu ve peyzajı hakkında özellikle fotoğraf gibi görsel belgelerin bulunmadığı bir dönemde Matrakçı Nasuh'un bu minyatürlü eseri sayesinde bilgi sahibi olmaktadır.

Extended Summary

Manuscripts with miniatures that depict the physical state and topography of cities hold a significant place in Ottoman miniature art. Without a doubt, the first manuscript that comes to mind in this context is Matrakçı Nasuh's work called "Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn." This manuscript narrates the campaign conducted by Sultan Suleiman the Magnificent against the Safavid state between 1533 and 1536, depicting the cities that the army passed through from Istanbul to Tabriz. The city depictions in the manuscript contributed to the visual perception of Islamic cities located on the campaign route as they appeared in the 16th century. One of the cities visited during the campaign was Konya. This study focuses on the Konya miniature within the work, particularly emphasizing Konya Castle.

Konya, which had a defense system consisting of an inner castle, outer castle, Ahmedek, and Gevale Castle according to historical sources, was portrayed in "Beyân-ı Menâzil" with only the outer castle and Gevale Castle, with many of the important structures within the city remaining unrepresented. The original outer castle, which is known to have had a circular plan with 12 gates, is depicted in the miniature as having a rectangular shape with four gates. In the miniature, structures like the Mevlânâ Lodge

(Dergâh) and Gevale Castles are emphasized through architectural details, and their names are inscribed beneath by Matrakçı Nasuh. By considering the architectural designs, locations, and historical backgrounds of some structures inside and outside the castle, inferences can be made about what these structures might be.

At the top of the miniature, there are the Great Gevale and Little Gevale Castles on two rugged hills, and an attempt has been made to design these castles in harmony with the natural form of the hills, as in the originals. Below the Little Gevale Castle, there is a structure, believed to be the Philopat Palace, which stands alone and overlooks the city.

Matrakçı Nasuh incorporated architectural structures at the center of his miniatures, using the forms he defined, supported by trees, plants, animals, and water sources. The Konya miniature is a fine example of this. In the center of the settlement within the city walls, there are tower-like structures with conical roofs at the top, as well as projections resembling oriels in their upper parts. Because of these features, it is thought that these structures could be the Second Palace, revealed as a result of the studies conducted by II. Kılıçarslan Palace and Konya Museum. The three-story structure located between the two towers with six arches, it could be one of the other sections of the palace, or it could be a tower belonging to the churches whose existence is known in Alaeddin Mosque or Alaeddin Hill. Among the double-shelled structures within the city walls, one should be the İnce Minareli Madrasah, and the other should be the Hâtuniye Mosque. Rectangular structures with flat roofs indicate residential buildings within the city.

In the lower part of the miniature, there are the Mevlânâ Lodge (Dergâh) with its green conical roof and other buildings belonging to the complex. The gate in the city wall across from it should be Bâb-ı Aksaray (Aksaray Gate). Two tombs are depicted above. Although there are tombs from the Seljuk, Beyliks, and Ottoman periods in the city, Matrakçı Nasuh generally reflected the tombs in accordance with the architectural forms of Ottoman tombs.

When examining Matrakçı Nasuh's miniatures, it is clear that his primary goal was to depict the architectural spaces within the natural environment of the city and to draw the city's general silhouette by considering the relationship between these architectural spaces and nature. There have been various studies and discussions about Nasuh's miniatures, and the accuracy of the elements in the miniatures in terms of appearance and location has been a subject of debate. What needs to be considered here is the artist's intention in depicting cities. The miniatures were drawn during a campaign, and the artist's primary focus should have been to observe the city. Another crucial aspect is that the painters or artists creating miniatures depicted nature, people, objects, and architecture not as they were but as they imagined them. Therefore, it is difficult to relate Matrakçı's drawings to the original structures by examining their exact similarities. The miniatures cannot be considered as if they were photographs taken at that time. In this respect, it can be said that the structures in the miniature, especially the castle, provide accurate results in terms of topography. The depictions in these miniatures serve as valuable sources that shed light on the past and guide further research.

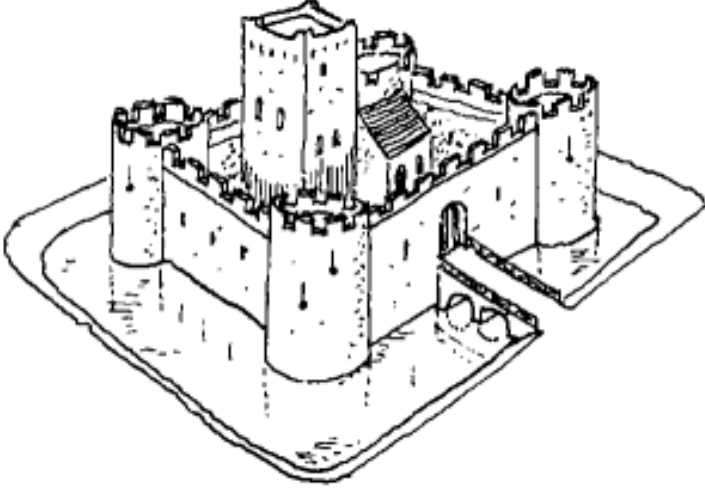
Makaledeki Yazar Katkılarının Yüzde ile Gösterilmesi (Showing Author Contributions in the Article as Percent)				
	1. Sorumlu Yazar (Responsible Author)	2.Katkı Sunan Yazar (Contributor Author)	3. Katkı Sunan Yazar (Contributor Author)	4. Katkı Sunan Yazar(Contributor Author)
Çalışmanın Tasarlanması: (Conceiving the Study)	% 50	% 50		
Veri Toplanması: (Data Collection)	% 50	% 50		
Veri Analizi: (Data Analysis)	-	-	-	-
Makalenin Yazımı: (Writingup)	% 50	% 50		
Makale Gönderimi ve Revizyonu:(Submission and Revision)	% 50	% 50		
Çıkar Çatışması: (Competing Interests)	Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. The authors declare that they have no competing			
* Not(e): Belgenin imzalı asıl nüshası dergi süreç dosyalarında mevcuttur. (The signed original copy of the document is available in the journal process files archive)				

Kaynakça | References

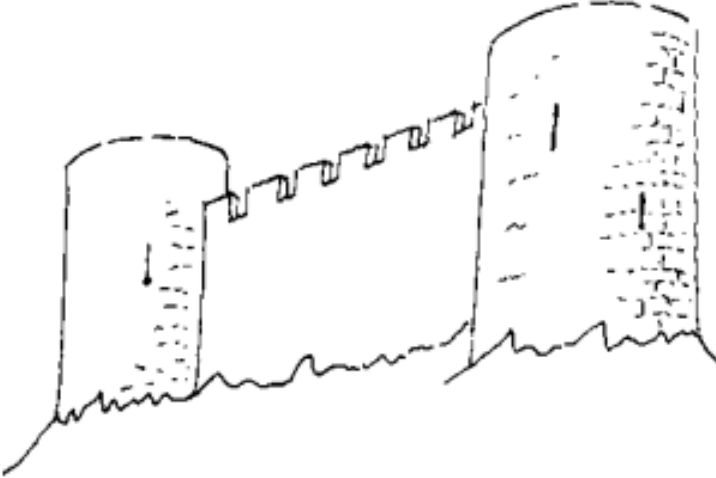
- Akın, K. (2015). *Matrakçı Nasuh Minyatürlerinin Harita İllüstrasyonları Açısından İncelenmesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Harita İllüstrasyonu Uygulaması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Aslanapa, O. (1989). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atçeken, Z. (1996). Gündük Minare ve Hatuniye Mescidi. *TDVİA* (Cilt. 14, s. 215-216). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G. & Tanındı, Z. (2006). *Osmanlı Resim Sanatı*. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Başar, M. E. (1997). *XII. XIII. Yüzyıl Anadolu Minareleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Başkan, S. (2014). *Başlangıcından Cumhuriyet Dönemine Kadar Türklerde Resim*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Baykara, T. (2002). Konya. *TDVİA* (Cilt. 26, s. 182-187). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Binark, İ. (1978). Türkler'de Resim ve Minyatür Sanatı. *Vakıflar Dergisi* (Sayı. 12, s.271-289).
- Boran, A. (1999). Osmanlı Dönemi Kale Mimarisi. *Osmanlı*, 10, 347-363.
- Boran, A. (2002). Türk Sanatında Kale Mimarisi. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt. 7, s.1307-1327).
- Çaycı, A. & Şimşir, Z. (2021). Filobat Sarayı. *Selçuklu Dönemi Saraylar ve Köşkler* (Cilt. 2, s. 350-360). Konya.
- Çelebi, M. A. (2021). Konya İç Kalesi ve Anadolu Selçuklu Sarayı. *Selçuklu Dönemi Saraylar ve Köşkler* (Cilt. 1 s. 188-298). Konya.
- Emecen, F. (1999). Irakeyn Seferi. *TDVİA* (Cilt. 19, s. 116-117). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Eyice, S. (2001). Kale. *TDVİA* (Cilt. 24, s. 234-242). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gabriel, A. (1928). Les Étapes d'une Campagne dans les deux 'Irak. d'après un manuscrit Turc du XVIe siècle. *Syria*, IX, 328-345.
- Huart, C. (1978). *Mevleviler Beldesi Konya* (Uzel, N. Çev.). İstanbul.
- Karauğuz, G. & Kunt, H. İ. (2004). *Eskiçağ Kaleleri-Orta Anadolu'nun Güney Kesimi-*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karpuz, H. (2004). Mevlâna Külliyesi. *TDVİA* (Cilt. 29, s. 448-452). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kejanlı, T. (2010). Anadolu'da Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Kent Sistemi, Kale ve Merkez-Çarşı Gelişimi. *Social Sciences*, 5/(3), 287-302.
- Konyalı, İ. H. (1964). *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Kuban, D. (1968). Anadolu-Türk Şehri Tarihî Gelişmesi, Sosyal Ve Fizikî Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler. *Vakıflar Dergisi*, 7, 53-73.
- Küçükdağ, Y. (2004). Konya Kalesi'nin Ahmedek Bölümüne Dair. *Konya Şehrinin Fiziki ve Sosyo Ekonomik Yapısı Makaleler-I*, Konya, s. 13-22.
- Küçükdağ, Y. & Arabacı, C. (2016). *Selçuklular ve Konya*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Küçükdağ Y., Arabacı C. & Yenice M. S. (2020, Ekim). Tarihi Süreç İçinde Konya Şehrinin Fiziki Gelişimi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, 1-38.
- Mahir, B. (2005). Minyatür. *TDVİA* (Cilt. 30, s. 118-123). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Nasûhü's-Silâhî (Matrakçı) (2014). *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn-i Sultan Süleyman Han*. (Yurdaydın H. G. Haz.). Ankara: TTK.
- Önder, M. (1962). *Mevlana Şehri Konya*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Önge, Y. (1988, Haziran). Alaaddin Keykubad Döneminde Konya'da İnşa Edilmiş Mimarlık Eserleri. *Selçuklu Araştırmaları Merkezi Selçuk Dergisi (I. Alâeddin Keykubad Özel Sayısı)*, 3, 49-60.
- Özcan, K. (2005). *Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Sistemi ve Kent Model(ler)i* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Parlak, S. (2010). *Osmanlı Öncesinde Anadolu Kalelerinde Kapılar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sarre, F. (1989). *Konya Köşkü* (Uzluk, Ş. Çev.). Ankara: TTK Basımevi.
- Sayan, Y. (2004). *Merv*. *TDVİA* (C. 29, s. 223-225). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sevgen, N. (1959). *Anadolu Kaleleri* (C. 1). Ankara: Doğu Ltd. Şirketi Matbaası.
- Sözen, M. & Tanyeli, U. (2010). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Taeschner, F. (1923). Die Geographische Literatur der Osmanen. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 77/(2), 31-88.
- Tanyeli, U. (1987). *Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11.-15. yy)* (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Unat, Y. (2016, Nisan). 16. Yüzyılda Osmanlılarda Çok Yönlü Bir Bilim İnsanı: Matrakçı Nasuh. *Dört Öge*, 4/(9), 17-35.
- Uzluk, Ş. (1970). *Felekâbât Sarayı Konya'nın Neresinde İdi, Kim İnşa Ettirdi, Çatısını Hangi Mimar Çattı?*. VII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri içinde (C. 1, s. 374-381). Ankara.
- Yurdaydın, H. G. (1963). *Matrakçı Nasûh*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

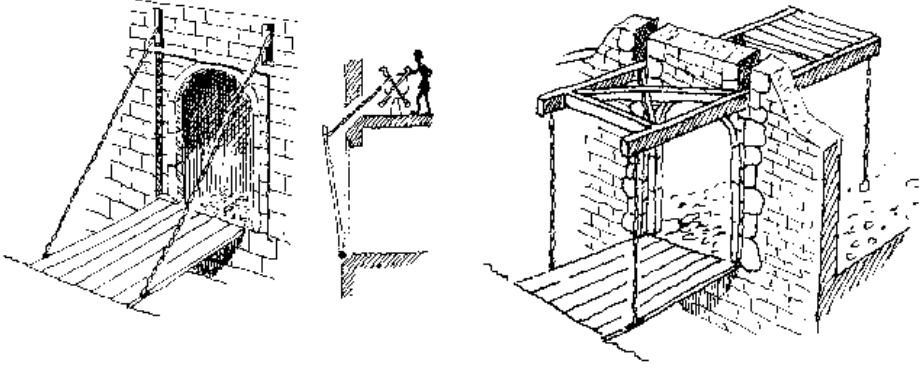
EKLER:

Çizim 1: Bir Kalenin Dış Cepheden Görünümü
(Erişim: <https://www.chateauxfortsalsace.com/fr/ressources-pedagogiques/architecture/>)
(Erişim Tarihi: 11.01.2021, Erişim Saati: 14:10)

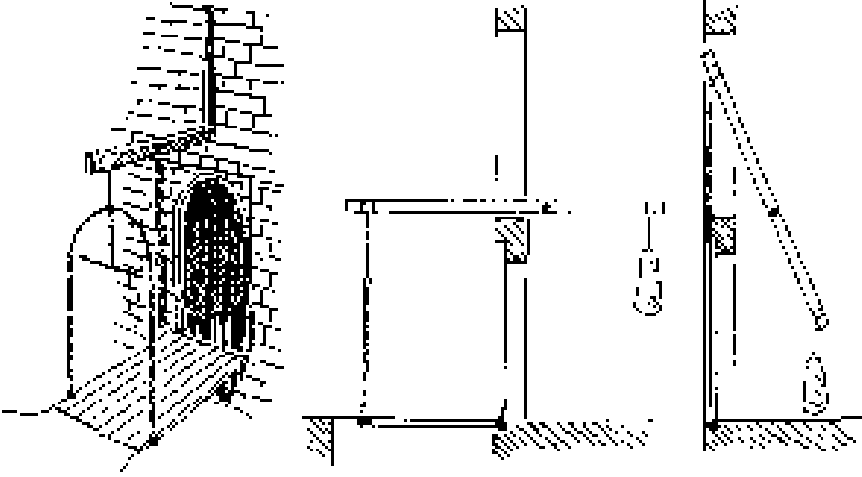
Çizim 2: Sur Duvarı, Burçlar ve Barbataların Genel Görünümü
(Erişim: <https://www.chateauxfortsalsace.com/fr/ressources-pedagogiques/architecture/>)
(Erişim Tarihi: 11.01.2021, Erişim Saati: 14:11)

Çizim 3. İner-Kalkar Kapıların İşleme Düzenekleri

(Erişim: <https://www.chateauxfortsalsace.com/fr/ressources-pedagogiques/architecture/>)

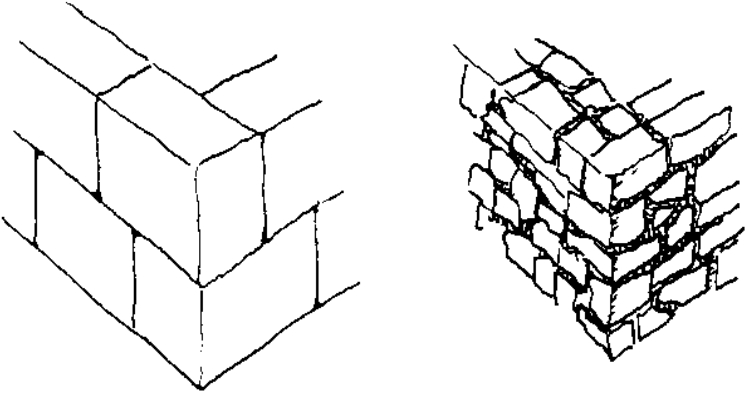
(Erişim Tarihi: 11.01.2021, Erişim Saati: 14:12)

Çizim 4: İner-kalkar Kale Kapılarının Çalışma Düzenekleri

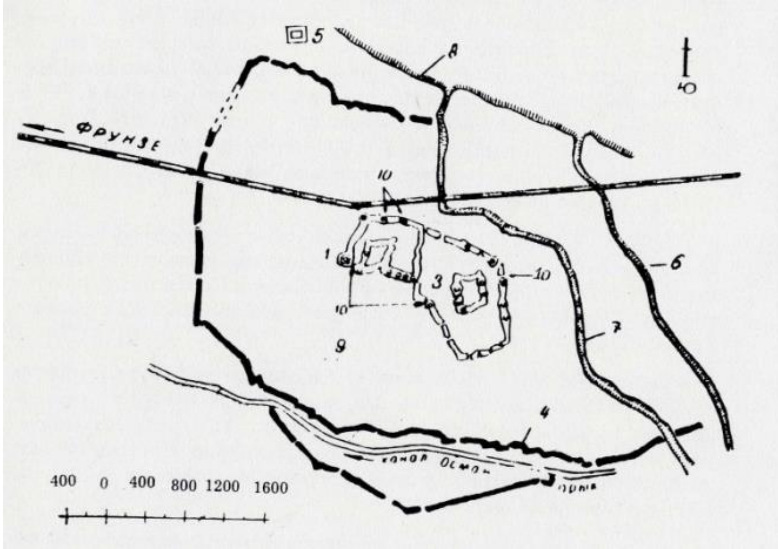
(Erişim: <https://www.chateauxfortsalsace.com/fr/ressources-pedagogiques/architecture/>)

(Erişim Tarihi: 12.01.2021, Erişim Saati: 15:10)

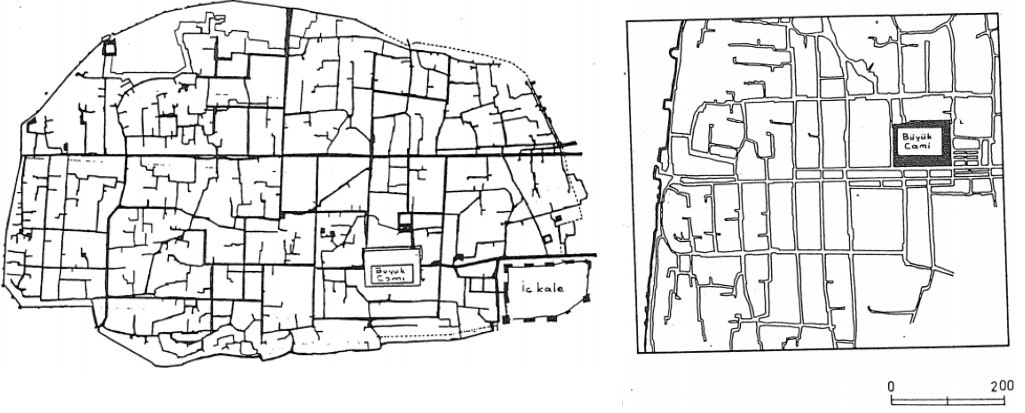

Çizim 5. Düzgün Kesme Taş ve Kaba Yonu Taşla Yapılan Kale Duvar Örgüsü
(Erişim: <https://www.chateauxfortsalsace.com/fr/ressources-pedagogiques/architecture/>)

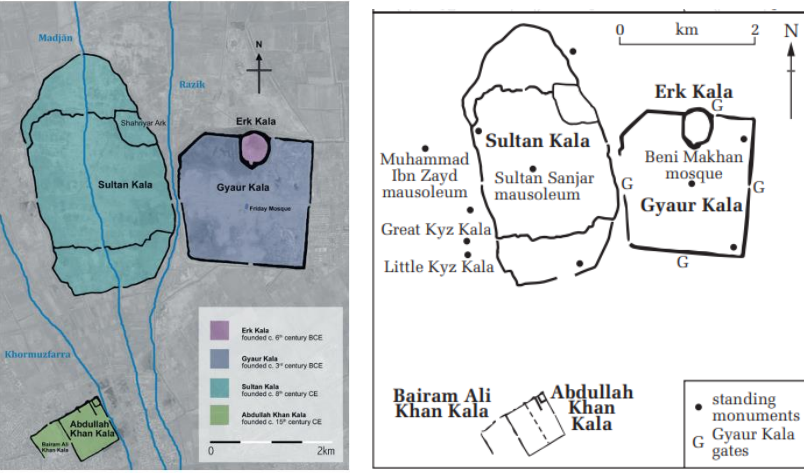
(Erişim Tarihi: 11.01.2021, Erişim Saati: 14:13)

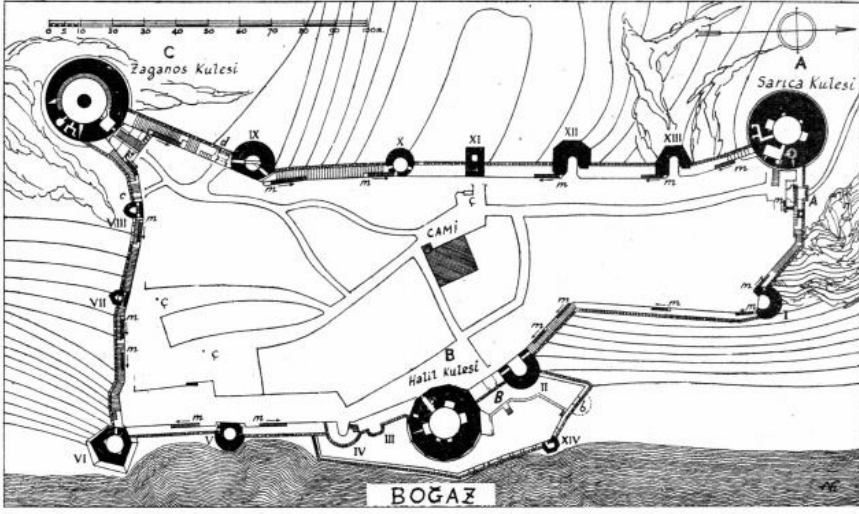
Çizim 6: Uygur Dönemi Ak-beşim Şehri Planı (Cezar'dan)

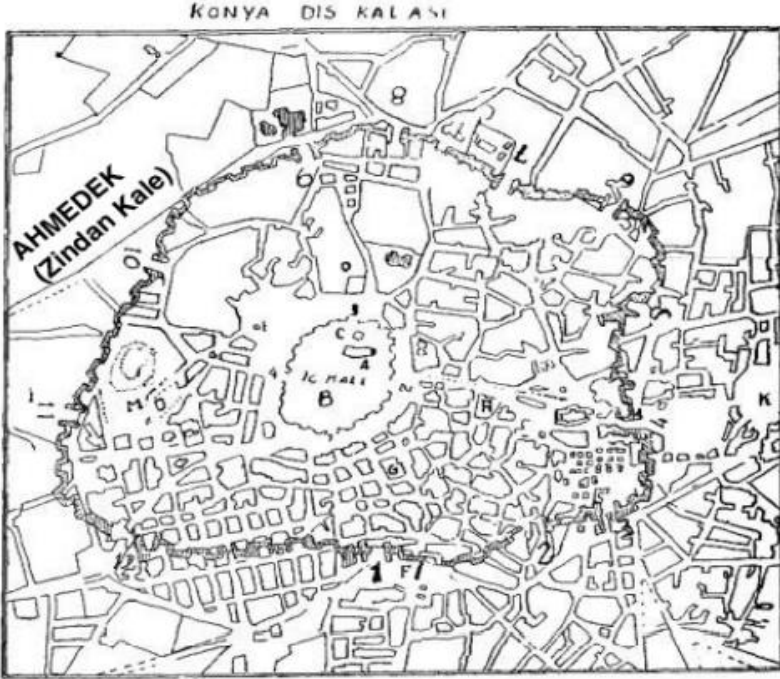
Çizim 7: Şam ve Halep Şehirlerinin Yerleşim Planları (Yılmaz Can'dan)

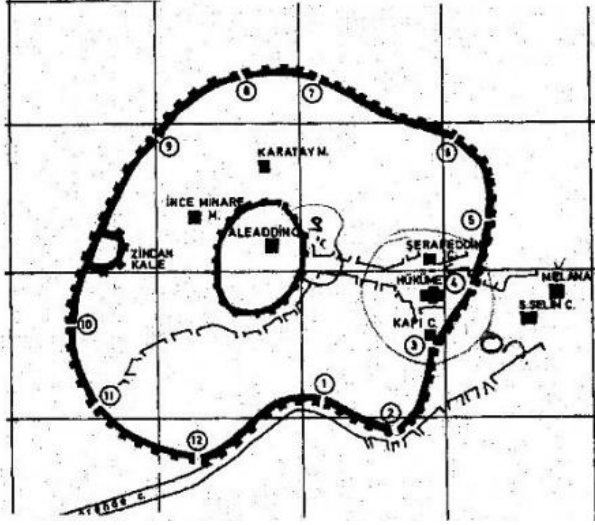
Çizim 8: Merv'deki Sultan Kale, Şehriyar (Erk) Kale ve Gavur Kalenin Konumlanması (Tim Williams'tan)

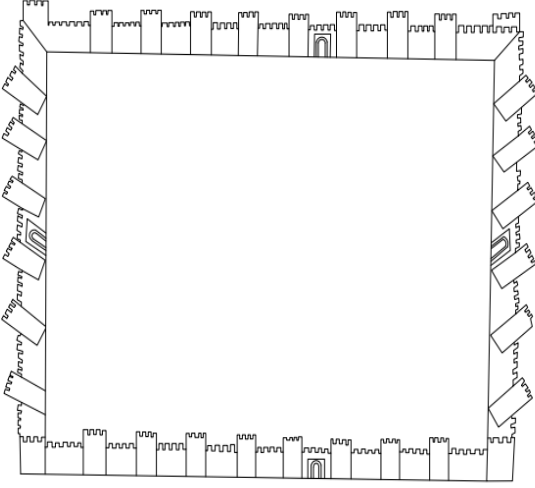
Çizim 9: Rumeli Hisarı Yerleşim Planı (Gabriel' den)

Çizim 10: Konya Kaleleriyle Birlikte Şehrin Yerleşim Planı (Önder'den)

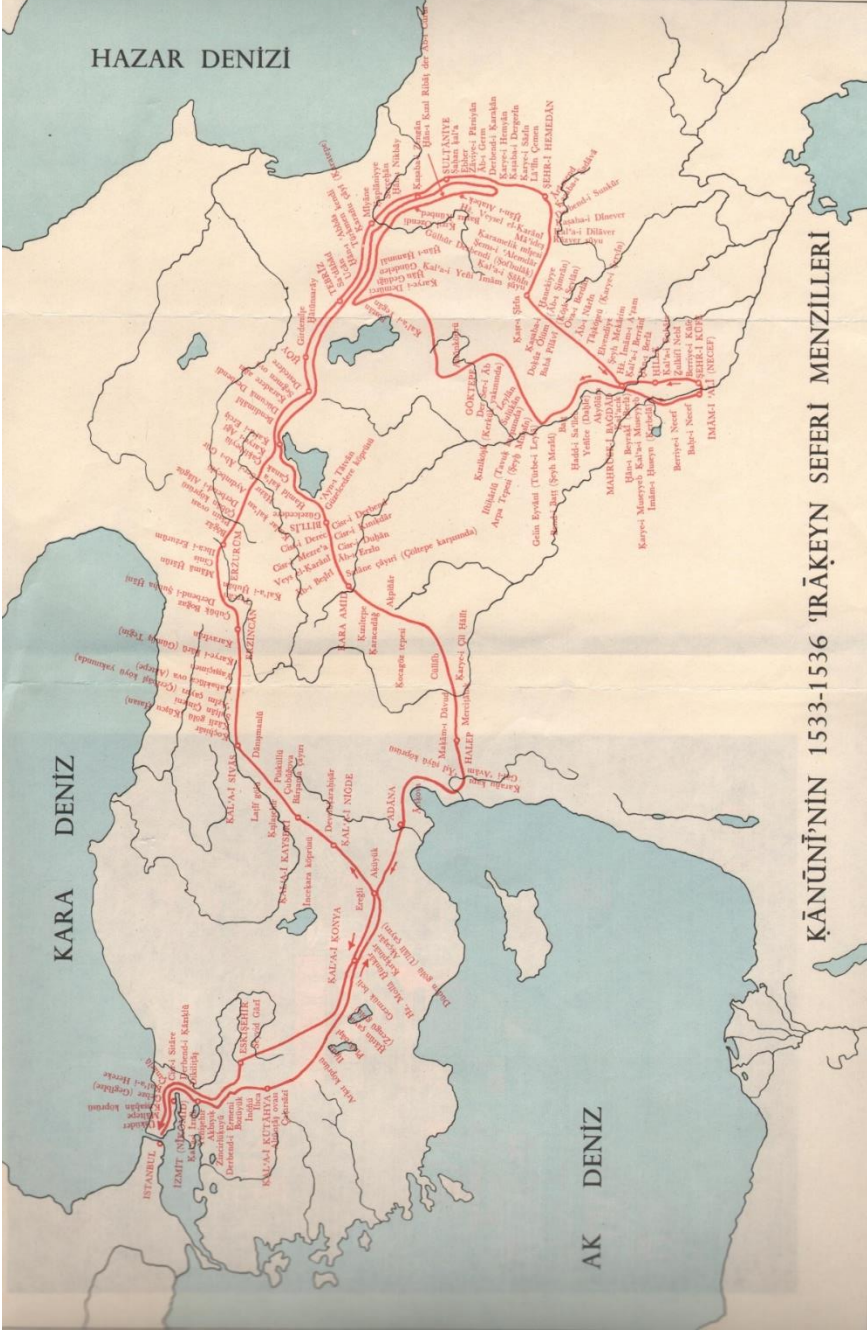

Çizim 11: Konya Kalesi ve Kapıları (Alkan'dan)

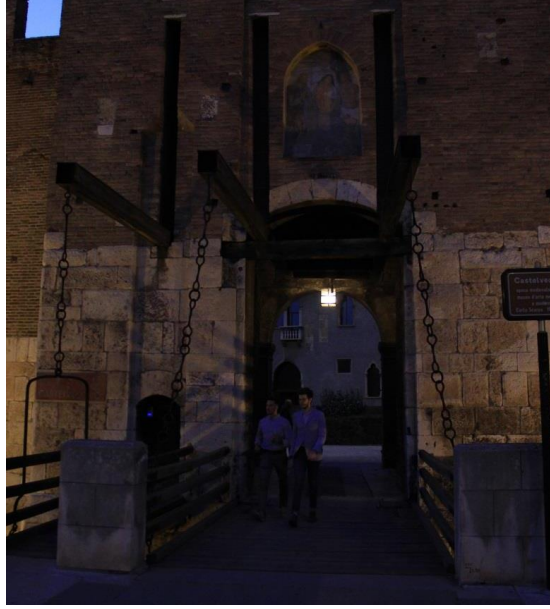

1. Larende Kapısı
2. Atpazarı Kapısı
3. Telli Kapı
4. Aksaray Kapısı
5. Debağlar Kapısı
6. Ertaş Kapısı
7. HalkaBeguş Kapısı
8. Ayas Kapısı
9. Sille Kapısı
10. Antalya Kapısı
11. Çeşme Kapısı
12. Yeni Kapı

Çizim 12: Matrakçı Nasuh'un Minyatüründe Yer Alan Konya Kalesinin Çizimi (Ela Özkan)

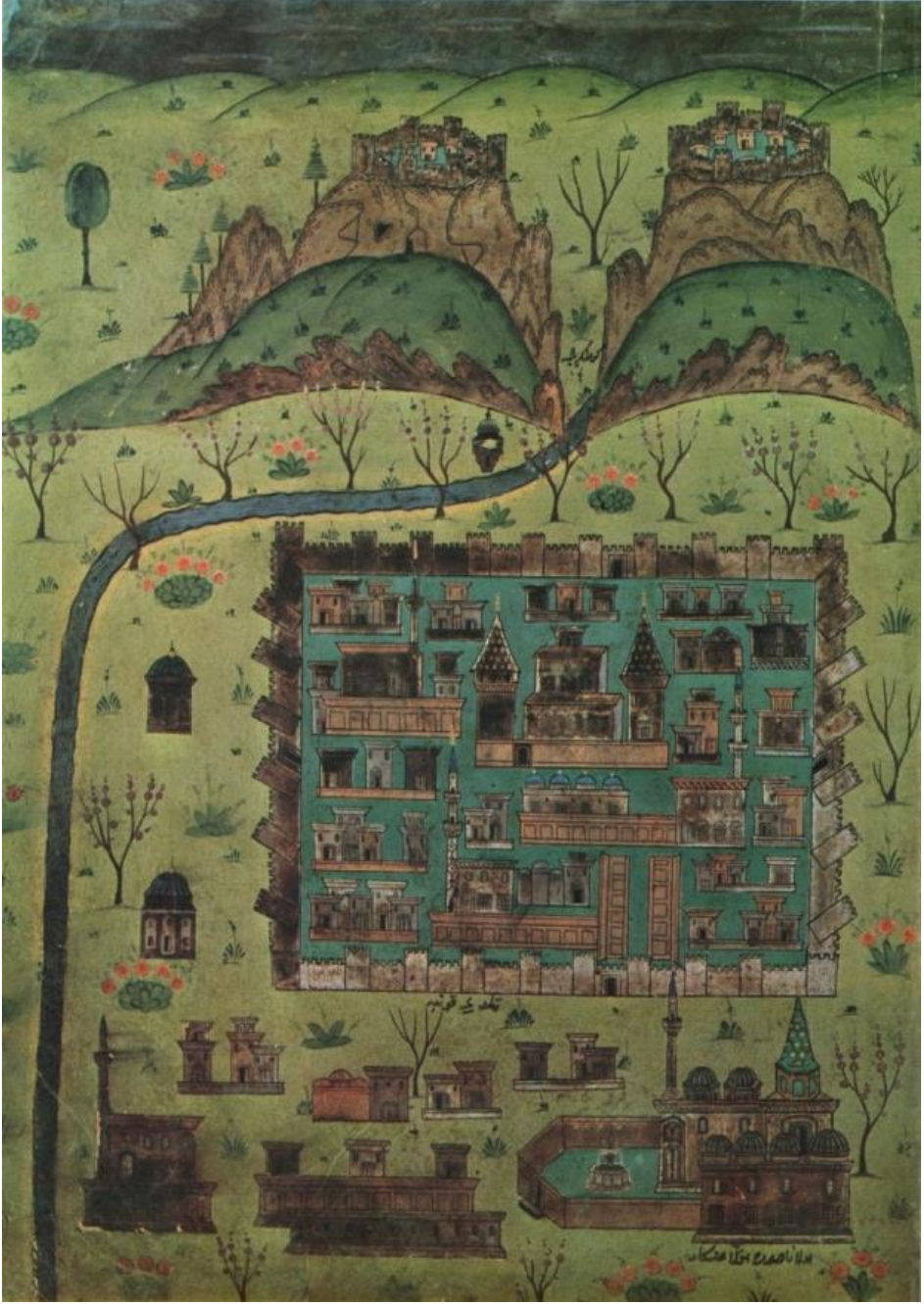
Harita 1: Kanuni'nin 1533-1536 İrakeyn Seferi Menzilleri (Yurdaydın'dan)

Fotoğraf 1: İtalya'nın Verona Şehrinde Bulunan Castelvecchio Kalesi'nin Müharrrik Giriş Kapısı (Zekeriya Şimşir'den)

Resim 3: Moğolların 1258'de Bağdat'ı İşgalini Gösteren Bir Minyatürde Müharrrik Kapı Örneği (Câmi'üt-Tevârih'ten)

Resim 4: Germük Beli-Konya-Mevlâna Makamı (Yurdaydın'dan)

Resim 5: Konya Dış Kalesi (Yurdaydın'dan)

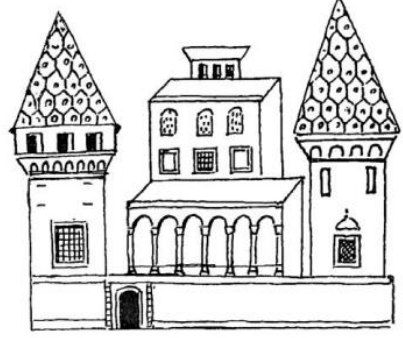
Resim 6: Germük Beli (Gevale Kaleleri) (Yurdaydın'dan)

Resim 7: Filobat (Felekabad) Sarayı

Resim 8: Filobat (Felekabad) Sarayı (Uzluğ'a göre)

Resim 9: Alaeddin Tepesi'ndeki Köşklere ve Devlethaneye Ait Olduğu Düşünülen Minyatür ve Süheyl Ünver Tarafından Çizimi

Resim 10: İnce Minareli Medrese'ye Ait Olduğu Düşünülen Minyatür

Resim 11: Hatuniye Mescidi'ne Düşünülen Minyatür

Resim 12: Mevlâna Dergâhı (Yurdaydın'dan)

